

Wagner Sarolta:¹

ÚJABB ADALÉKOK WÁGNER LÁSZLÓ KATONAI ÉPÜLETTERVEIHEZ

ÖSSZEFOGLALÓ: A szocialista realizmus építészete Magyarországon a múlt klasszikus rendjét, a modern építészettel szemben álló historizmust követte. A „szocreál” építészet kötöttsége azonban alig néhány évre (1949–1956) korlátozódott, az akkori építészek pedig a modernizmust képviselték, és igyekeztek a szocreál homlokzatok monumentális hatását egyedi formaképzéssel feloldani. Közöttük volt Wágner László, aki a katonaság részére 1949 és 1953 között tervezett épületein a reneszánsz és az antik művészet elemeit idézte fel.

KULCSSZAVAK: Wágner László, építészet, katonai épületek

A SZERZŐRŐL:

Wagner Sarolta faszobrász-restaurátor művész

BEVEZETÉS

Emlékszem, gyerekkoromban, milyen szeretettel beszélt édesapám két katonai kórház és a Mátyásföldön épült Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola komplexum tervezéséről. A pontos címeket sohasem említette, mert titkosított tervekről volt szó. Ezért gondoltam, hogy ennyi év után megnézem közelebbről a kérdéses épületeket.

A KÓRHÁZTERVEK

A HM Hadtörténelmi Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltárában kutatásokat végeztem, és a Középülettervező Zrt.-nél is érdeklődtem édesapám tervei után. Sajnos ezeket nem találtam meg, de a KÖZTI Dokumentációk Jegyzékének 1951-es feljegyzésében még őrzik a három kórház nevét, melyek Wágner László vezetésével készültek (Kecskemét 9. sz. Honvédkórház, Szolnok 10. sz. Honvédkórház, Győr 8. sz. Honvédkórház). A Hadtörténelmi Levéltár 1951. évi jegyzékében, a Magyar Néphadsereg titkosított és nyílt irataiban (MN 1951/T/262 ö. e.) szintén megtalálható az abban az évben elkészült tervek titkosított jele, száma, illetve a kórházak részére biztosított telkek.²

Felkerestem Kecskeméten a levéltárat és a könyvtárat, illetve olyan újságcikkek után kutattam, amelyek mostanában jelentek meg a 9. sz. Honvédkórházról. Akkor tudtam meg, hogy ismeretlen a tervező neve, és az épületet a típustervek közé sorolták. 2003-ban volt 50 éves az intézmény, ennek alkalmából 2003. március 27-én a Köztér című kecskeméti folyóiratban cikk jelent meg, ebben is típustervként említik.

A Hadtörténelmi Levéltárban végzett kutatásom során az iratok között nem találtam utalást arra, hogy a három kórház ténylegesen típustervek szerint épült-e. Az 1953. augusztus 20-án leadott ÁÉTI *típustervek jegyzéke* sem tartalmazta a kórházak nevét. Máté József és kollégái

¹ A szerző a bemutatott építész, Wágner László Ybl-díjas építészmérnök, műegyetemi tanár leánya. Wagner Sarolta egy korábbi cikkében (Honvédségi Szemle, 2019/2.) már foglalkozott a témával; jelen írásához legújabb kutatásainak eredményeit használta fel.

² MN 1951/T/254 ö. e. Kisajátítási ügyek. Kecskemét Honvédkórház. Hadtörténelmi Levéltár, 394–396.

A Magyar Néphadsereg beruházási-építési tevékenységének története 1947–1980-ig című művének 8. oldalán olvashatjuk *Katonai épületekre típustervek kidolgozása* címmel, hogy az első hároméves terv tapasztalatai alapján (1947-től 1949 végéig) jóváhagyták a tervek kidolgozását a laktanyákra és azok építményeire.

A 10. oldalon a következő szerepel: „Nem készült típus terv és továbbra is egyedi tervezés alapján készültek a rádiófelderítők, az ejtőernyősök, a vegyvédelmiek laktanyái, az iskolák, a repülőterek magassági épületei, az egészségügyi intézetek épületei, szertárak és más szervek, intézetek épületei, továbbá a vízellátás épületei, valamint a szennyvízkezelés tisztító épületei.”³

A Hadtörténelmi Levéltár kiadásában jelent meg *A Magyar Honvédség és a Magyar Néphadsereg egészségügye, 1945–1980* című kötet. Ebben az olvasható, hogy 1953-ban 13 honvédkórház volt, egy tüdőszanatórium, Repülőorvosi Intézet, Honvéd Egészségügyi Iskola és Tudományos Kutatóintézet. Az 52–54. oldalon, a kórházak felsorolásánál található, hogy a győri, kecskeméti és szolnoki honvédkórházakat 1952–1953-ban építették. A kecskeméti és a szolnoki kórházak kiviteli munkáit is Wágner László ellenőrizte. Én úgy gondolom, hogy nem lehet két kórház tervezését a sorozatok alapján készült laktanya és a hozzájuk kapcsolódó kiegészítő épületek tervezésével összehasonlítani. Vizsgálódásaim ezt a vélekedést alá is támasztották.

WÁGNER LÁSZLÓ TANULMÁNYAI ÉS KEZDETI FELADATAI

Az egri születésű Wágner László (1911–1987) 1935-ben végezte el a budapesti József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem⁴ építészmérnöki karát. 1934–1936 között gyakorkló építésként dolgozott itt, 1943–1948 között pedig tanársegédként. 1944–1946 között a kitelepített Műgyetemmel együtt Németországba, majd Dániába került. A korszak legkiválóbb tanárai mellett sajátította el az építészet alapjait.

Wágner az Állami Építéstudományi Tervező Intézetnél (ÁÉTI) kezdte pályafutását, s itt készítette el a Szent László Járványkórház tervpályázatát Ivánka Andrással. Az intézetből 1949-ben kivált a Magasépítési Tervező Intézet (MATI), s Wágner is itt folytatta munkáját. 1949-ben négy állami épülettervező nemzeti vállalatot hoztak létre: a Honvédelmi Épülettervező Irodát, a Lakóépülettervező Irodát, a Mezőgazdasági Épülettervező Irodát és a Középülettervező Irodát (KÖZTI). Wágner László utóbbiban⁵ dolgozott 1948 és 1953 között. Műemléki helyreállítást végeztek, emellett közoktatási intézeteket, ipari épületeket, oktatási épületeket, kórházakat és honvédelmi létesítményeket terveztek.

A Honvédelmi Épülettervező Iroda (1950-től Általános Épülettervező Intézet) elsősorban katonai objektumokat tervezett, illetve újított fel, de munkáinak nagy részét a titkosított, úgynevezett „testületi munkák” tették ki.⁶ Honvédelmi beruházásokat tervezni, irányítani bizalmi feladatnak és egyben szakmai gyakorlatnak számított, emellett nagy felkészültséget

³ Máté József et al.: *A Magyar Népköztársaság beruházási-építési tevékenységének története*. II. kötet, 1947–80. Kézirat, Honvédelmi Minisztérium Magyar Néphadsereg Beruházási Főnökség Tudományos Tanácsa, 1986, 10.; Máté József et al.: *A Magyar Népköztársaság beruházási-építési tevékenységének története*. I. kötet, 1945–54. Kézirat, Honvédelmi Minisztérium Magyar Néphadsereg Beruházási és Fenntartási Főnökség Tudományos Tanácsa, 1986, 30.

⁴ A Budapest Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (Műgyetem) jogelődje.

⁵ Mihálffy Gábor: *Az ÁÉTV története*. In: Jeney Lajos (szerk.): *A magyar tervezői irodák története*. Építésügyi Tájékoztatói Központ Kft., Budapest, 2001, 11., 15.; Uő: *KÖZTI története*. In: Jeney (szerk.): i. m. 193–196.

⁶ Sággy Gábor: *Szent László Járványkórház tervpályázata és vázlatterve*. *Új Építészet*, 1948/7., 251–257.; 1948/1–2., 38–45.

igényelt. Édesapám később szívesen gondolt vissza a kezdeti feladataira, és meghatározó élménye volt a katonaságnak szánt három épület tervezése.

1949–1950-ben szovjet hatásra megindult a honvéd csapat-egészségügyi szolgálat korszerűsítése és új honvédkórházak létesítése. Ekkor készültek el a budapesti, győri, kecskeméti, szolnoki és miskolci kórházak.⁷ Az egészségügyi fejlesztés, lépést tartott a hadsereg fejlesztésével, 1954 után azonban, minthogy a nagy beruházási feladatokat nem tudták tovább folytatni, megkezdték a létszámcsökkentést.

1949-ben indult meg a kórházfejlesztési program, ennek keretében pedig a győri, a kecskeméti és a szolnoki honvédkórház tervezése. A tervekkel a KÖZTI-t bízták meg, azon belül is a II. csoport mérnökeit, Wágner László vezetésével. Az épületek területi kijelölése 1951 júniusában kezdődött meg Győrben, a Magyar utca melletti tízhektárnyi területen a 8. sz. Honvédkórház részére.⁸

Szolnokon, a Zagyvától keletre, a Vöröscsillag út melletti, illetve a városi kertészet és tüdő-kórház közötti területet adták át a 10. sz. Honvédkórház építésére, melyet Wágner László tervezett.⁹ Édesapám elmondása szerint a kórház alapozása közben nagy mennyiségű víz került a területre. A Zagyva közelségére ő már korábban felhívta a figyelmet, de csak ezután erősítették meg a folyó felőli támfalat.

Kecskeméten a Nyíri út felől 7 katasztrális hold területet jelöltek ki az Ady Endre út lezárásaképpen, s arra derékszögben nyert elhelyezést a 9. sz. Honvédkórház épülete, ennek terveit is Wágner László készítette.¹⁰ (A Hadtörténelmi Levéltár jegyzőkönyveiben¹¹ Wágner László neve a két kórház feljegyzéseiben megtalálható.)

1953. március 9-én történt meg a kecskeméti honvédkórház felavatása, 1952 augusztusában a győri, 1952 októberében pedig a szolnoki honvédkórház kezdte meg működését. A jegyzőkönyvek feljegyzéseiben a 142–144. oldalon egyébként az olvasható, hogy az országosan súlyos építőipari munkaerőhiány miatt számos lemaradás történt.

AZ ANTIK ÉPÍTÉSZET HATÁSA

Wágner László tanulmányai során nemcsak a reneszánsz építészet történetiségét ismerte meg, hanem a legismertebb római és itáliai építészek tanítását is figyelemmel kísérte. Hatásuk tetten érhető az ő terveiben is, például a dór oszlopok meghatározó szerepe.

A két kórházat abban az időszakban tervezte, amikor a szocialista realizmus stíluselemeit kellett leginkább használni. A múlt hagyományait kellett felidézni a klasszicista stílusú épületek formájában. Ez utóbbi a történelem folyamán egy szép egységes vonalvezetésű, pontosan meghatározott arányokkal, klasszikus formai elemekből épült stílus volt, amely történeti formák ismétlése folytán jött létre görög, római és reneszánsz elemek felhasználásával, de sajátos formaképzéssel. Magyarországon, a szocialista realista épületeken is láthatjuk, hogy a klasszikus elemek mellett a „szocreál” elemeit is sajátos formaképzéssel megváltoztatva kellett tervezni. Wágner László egyszerűsége, kiegyensúlyozottságra törekedett, és eleganciát valósított meg az épület homlokzatán, illetve tömegük kialakításában.

⁷ Máté et al.: i. m. I. kötet, 22. Uo. 13., valamint II. kötet, 44., 36.

⁸ MN 1951/T/264. I. kötet, 474.

⁹ MN 1951/T/251 ö. e. Kisajátítási ügyek. Szolnok 10. Honvédkórház. Hadtörténelmi Levéltár, 810.

¹⁰ MN 1951/T/254 ö. e. Kisajátítási ügyek. Kecskemét Honvédkórház. Hadtörténelmi Levéltár.

¹¹ MN 1951/T/254 ö. e.: i. m. Kecskemét, 394–396.; MN 1951/T/251 ö. e. Kisajátítási ügyek. i. m. Szolnok; MN 1951/T/265 ö. e. Kisajátítási ügyek. Honvédelmi Minisztérium. Htpszf. II. Csf. Sz. Befejezési határidők, 142–144.

1. és 2. kép Kecskemét 9. sz. Honvédkórház

A kecskeméti kórház egyedi térhatása a T alaprajz, ennek köszönhető, hogy az épület belső terei, a betegszobák, a folyosók, több irányból kapják a napfényt, illetve a reggeli és délutáni fények körbejárják az épület szárnyait. Ha megkerüljük az épületet, több egyedi megoldásra figyelhetünk fel. A homlokzat négy részre tagozódik (négyszintes épület), az ablakok mérete szintenként változik, sőt minden oldalon találunk egyedi rajzolatú ablakkereteket, a folyosók ablakai a tetőszinttől a földszintig egybefüggő ablaksort alkotnak, s a kereteik osztásai határozzák meg a látvány ritmusát. Az ablakokat körbefoglaló műkökeretek egyszerűbb formaképzéssel készültek. A római kori építészet klasszikus egységét megváltoztatták, elhagyták a bábos korlátokat vagy a timpanont, melyek a rizalit befejező elemei voltak. A szűkös pénzügyi források miatt az 1950-es években díszítőelemeket kevésbé használtak az épületek homlokzatán. A bejárat impozáns megjelenése a középrizalitnak köszönhető, amely meghatározó látványt nyújt.

A szolnoki Honvédkórház a tüdőkórház mellett épült fel. 2017-ben, amikor Szolnokon, a helyszínen jártam, romosan, de még állt ez utóbbi épület, azonban a 10. sz. Honvédkórházat már lebontották. A leírások szerint hatalmas, kastélyszerű épület volt, és nagy park vette körül.¹² Abban tért el a kecskeméti kórháztól, hogy a nyolc vasos toszkán (dór) oszlopból álló középrizalit az épület teljes magasságában a tető vonalával záródott. A rizalit a hosszú homloksort függőleges irányban tagolja, a szimmetrikus épület látványát ezzel élénkíti. A kiemelt középrész mélységdinamikája nem nagy, nehogy nagy árnyékot vessen, csak kis léptékben emelkedik ki a homlokzat síkjából. A rizalit két részre tagozódik, a nyolc toszkán (dór) oszlop két emelet magasságban tartja a felső vasos párkányt, az alsó részen a kváderhatású lábazati rész díszíti,¹³ amely az épületen végig körbefut egy emelet magasságban. A reneszánsz homlokzat összhatásánál nem maradhat el a földszinti övparkány, a kváderhatású lábazati rész. Középen magába foglalja az öt boltívűből álló bejáratú ajtót. Előtte lépcsősor vezet a két irányban kialakított út és a kerti kapu felé.

A Hadtörténelmi Levéltárban találtam egy térképet, amely a kórház környezetének helyszínét mutatja be. Ez az utcák pontos felmérése szerint készült, és Wágner László feltehetően katonai térkép alapján rajzolta le. A 394. oldalon, egy pauszpapíron felskiccelt rajzon, a kórház telken belüli elhelyezési vázlatát találtam.¹⁴ A hatalmas félköríves területen az utcák sugárirányban vezetnek. A középen hosszan vezető út (Ady Endre utca) a bejáratúhoz irányít minket, szimmetrikusan megosztva a T alaprajzú épület látványát. A T formájú alaprajzi szervezésű kórházak egyébként a korszak legkorszerűbbnek tartott kórházi tervezési elveit követték.

A II. RÁKÓCZI FERENC KATONAI KÖZÉPISKOLA ÉPÜLETEI

A mátyásföldi II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola terveit a Budapest Fővárosi Levéltár (Teve u. 3.) őrzi. Tervezői Wágner László és Fodor László Ybl-díjas építészmérnökök, akik 1952 és 1954 között tervezték, és a XVI. kerület védett épületei közé sorolják. A cím: Diósy Lajos u. 22/A, B, C, Hrsz.: 105842/1, 2, 3. 1997-től itt működik a Budapesti Gazdasági Egyetem Külkereskedelmi Kar. A jelenlegi Erzsébetligeti Színház épülete (Hunyadvár u. 43/C. Hrsz.: 105842/33) a Katonai Középiskola sportsarnokának készült. Tervezői Mészáros Géza és Wágner László voltak. A Katonai Középiskola ebédlőjének címe: Diósy Lajos u. 22/D. Hrsz.: 105842/40. Tervezői Mészáros Géza és Wágner László

¹² Az oroszok a kertben voltak. Blogszolnok.hu, 2010. 06. 29. http://www.blogszolnok.hu/1xvolt_az_oroszok_a_kertben_voltak (Letöltés időpontja: 2018. 11. 20.)

¹³ Kotsis Iván: Az olasz renaissance építőművészet formaképzése, homlokzati és téralakításai. Németh József Technikai Könyvkiadó Vállalat, Budapest, 1930, 36.

¹⁴ MN 1951/T/254 ö. e.: i. m. 394–396.

Ybl-díjas építész-mérnökök voltak. Felújítás után az Erzsébetligeti Étterem és Rendezvényház található benne.¹⁵ Helyileg védett épület.

3. kép Mátyasföld II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola, 1955

4. kép A BGE Külkereskedelmi Kar épülete napjainkban

¹⁵ Lantos Antal – Széman Richard: Örzendő emlékeink. XVI. ker. Kertvárosi Helytörténet füzetek, 35. sz., 97–98.

5. kép A kör alakú aula, dór oszlopokkal

6. kép A II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola egykori ebédlőépülete

7. kép *Az egykori tisztí kaszinó*

A II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola létesítéséről a Honvédelmi tanács 1953. június 8-án döntött. Az iskolát 1953. szeptember 21-én, Esztergomban alapították. Az első tanévet (1954. szeptember végéig) még az esztergomi bazilika melletti nagyszemináriumi épületben tartották. Az 1954/55-ös tanév további időszakát már Mátyásföldön folytatták a tanulók. A számukra szinte elképzelhetetlen méretű területen, számos épületben kialakított iskola 800 diák tanítását tette lehetővé.

„Az iskola olyan meghatározó értékrendet és személyiségfejlődést adott növendékeinek, hogy közülük sokan az elmúlt évtizedek során a Magyar Néphadsereg, majd a Magyar Honvédség kiváló képességű tisztjei, meghatározó katonai vezetői, jó néhányan pedig magas rangú parancsnokai, tábornokai lettek” – olvasható Hárαι Tibor könyvajánlásában.¹⁶

Az iskola leírását Richter Nándor feljegyzéseiből ismerhetjük meg. „Az épületek közül egyik volt a gimnáziumi oktató részleg. Itt voltak az osztálytermek, szertárak, a mintegy 70 tanár részére szolgáló tanári szobák, és az iskola vezetésének az irodái. A diákok 18-20 fős osztálytermekben kaptak elhelyezést. A 800 diák kollégiumi elhelyezésére pedig egy másik, nagy épület szolgált. A diákok részére, rendelkezésre állott egy sportkombinát, egy úszómedence, egy lovarda több tucat lóval és a lovak ápolóival. Volt egy hatalmas tornaterem és étterem, egy úgynevezett gyengélkedő, ami egy miniatűr kórháznak is megfelelt. Ennek a komplexumnak a központi tengelyében helyezték el a többemeletes parancsnoki épületet, ahol az iskola vezetése kapott helyet. Az épületeket egy hatalmas füves terület vette körbe, az alakulótér, amely alkalmas volt mintegy 1000 fős létszám befogadására. 1955-ben az utolsó építkezés az épületkomplexum nyugati szárnyában fejeződött be. Ahol a végzős diákok 1956 januárjában foglalhatták el a lakoszobáikat a kijelölt körleteikben.”¹⁷

¹⁶ Radványi Lajos (összeáll.): Rákóczisták, 1953–1958 (Tied vagyok, Hazám). MN Budapesti Nyugállományúak Klubja, Rákóczista Tagozat, Budapest, 2013, 201–204.

¹⁷ Uo. Az iskola leírása Richter Nándor matematika-fizika szakos tanár visszaemlékezése alapján.

1956-ban a II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola szovjet fenntarthatóság alá került. Itt székelt a Varsói Szerződés katonai szervezetének Déli Hadseregcsoport Főparancsnoksága 1991-ig. Az épület történetének szomorú epizódja, hogy 1956 novemberében itt tartották fogva Nagy Imrét. Ezt követően nem lehetett beszélni a II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskoláról. 1958. február 17-én a Honvédelmi Minisztérium Katonai Tanácsa megszüntette.

Mátyásföldön a három különálló épületet hatalmas park, a 33 hektáros Erzsébetliget veszi körül. Az iskolát 1952-ben kezdték el tervezni, és 1954-ben fejezték be az építést. A főépület a Diósy Lajos utca 22–24. szám alatt látható, jellegzetes szocreál, klasszicizáló jellegű építmény, amelynek épülettömege szimmetrikus kompozíciót alkot, s már méreténél fogva is monumentális: az utca felé 315 méter hosszú homlokzattal fordul, a két vége közötti távolság a középfolysón mérve 456 méter.

A háromszintes épület klasszicizáló stílusú homlokzatát az ablakok ritmusa és méretük váltakozása tagolja, amelyeken kovácsoltvas korlátok díszítőelemei és a bejárat timpanonos oszlopai oldják a hüvös, racionális megjelenést. A belső tér ennél izgalmasabb, a főbejáratból nyílik a kör alakú aula, dór oszlopokkal, innen vezetnek két irányba a hosszú folyosók. Az aulában Boda Gábor szobrászművész hat egész alakos kődomborművét helyezték el, amelyek történelmi személyiségeket ábrázolnak. Az emeleti folyosókon 12 domborműportré látható, amelyek emeletenként tematikusan mutatják be a magyar katonai eszményképeket.¹⁸

Az aula háromemeletes terének a megvilágítását a felső emeleti kupola ablakain beszűrődő fény adja. Reprezentatív hatását a toszkán (dór) oszlopok formaképzése nyújtja. Itt az olasz barokk építészetből vett tervezés példájával, az illuzionista téralakítással találkozunk: a fokozatosan csökkenő méretű emeleti szintek megnövelik a tér magasságát, mintha egy áttört falú hengert látnánk, ami a rövidülés miatt szűkebbnek tűnik. Az illúzió elérését a szín és a fény „perspektívájával” is meggyőzőbbé tehetjük, ugyanis a színeknek is van térértékük. Ugyanazon szintartományon belül a tömör, telített szín látszólag közelít, a világosabb árnyalat pedig távolítja a felületet.¹⁹ Ezt erősíti még a fény: a földszinten majdnem teljesen sötét van, a világítás tulajdonképpen a kupolában kezdődik, s legintenzívebben az üvegezett ablakokon tör át.

A park egyik legérdekesebb épülete a katonai középiskola ebédlője, az úgynevezett tiszti kaszinó, amely klasszicista kúriákra emlékeztető stílusban épült. A szovjet tisztek étkezdének és könyvtárnak használták, itt is meghatározó elem a toszkán (dór) oszloprend és a T formájú alaprajz. Az egyszintes épület északi és déli tájolású részén, négy-négy vasos dór oszlop hangsúlyozza a köztük húzódó nagy ablaksort. A nyugati és keleti oldalon alapszinttől az épület párkányzatáig nagy méretű ablakok uralják a külső homlokzat összképét. Jobb oldalon egy kör alaprajzú épületrész bontja meg a formát. Ezen az épületen érvényesül leginkább a görög építészet hatása, ahol a templomok homlokzata előtt az oszlopok mind a négy oldalon, vagy elöl és hátul jelennek meg. A színház épülete egykor sportszarnoknak készült, ahogyan az épület hátsó, külső falán elhelyezett sporteszközöket ábrázoló domborművek is bizonyítják. Az épület főhomlokzatán boltíves oszlopcsor látható, ez megjelenésében egyszerű, mégis egyedi formát alkot.

¹⁸ Hajdú Virág: Boda Gábor néhány épületszobrászati műve az ötvenes évekből. In: Pralfalvi Endre – Hajdú Virág (szerk.): Építészet és tervezés Magyarországon, 1945–1959. Magyar Építészeti Múzeum, 1996, 50–53.

¹⁹ Szentkirályi Zoltán: Az építészet világtörténete. Terc Kft., Budapest, 2004, 267–268.

TERMÉKENY ÉLETPÁLYA

Wagner László 1956-tól az Iparterv Ipari Épülettervező Vállalat tervezője volt. 1968-tól a Művelődésügyi Minisztériumhoz tartozó Beruházó Vállalat (MÜBER) munkatársa lett. 1962-ben kapta meg az Ybl-díjat, amelyet a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa alapított, s az építészeti tevékenységért kapható legrangosabb szakmai kitüntetés volt. Wagner László az általa tervezett épületek arányait – legyen szó akár a klasszicista monumentális épületek tervezéséről, akár a legmodernebb üvegfelületű épületről – jó érzékkel tudta érvényesíteni.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- *Az oroszok a kertben voltak.* blogszolnok.hu, 2010. 06. 29. https://www.blogszolnok.hu/1xvolt_az_oroszok_a_kertben_voltak
- Hajdú Virág: *Boda Gábor néhány épületszobrászati műve az ötvenes évekből.* In: Prafalvi Endre – Hajdú Virág (szerk.): *Építészet és tervezés Magyarországon, 1945–1959.* Magyar Építészeti Múzeum, 1996.
- Kotsis Iván: *Az olasz renaissance építőművészet formaképzése, homlokzati és téralakításai.* Németh József Technikai Könyvkiadó Vállalat, Budapest, 1930.
- Lantos Antal – Széman Richard: *Őrzendő emlékeink. XVI. ker. Kertvárosi Helytörténet* füzetek, 35. sz.
- Máté József et al.: *A Magyar Népköztársaság beruházási-építési tevékenységének története. I. kötet, 1945–54.* Kézirat. Honvédelmi Minisztérium Magyar Néphadsereg Beruházási és Fenntartási Főnökség Tudományos Tanácsa, 1986.
- Máté József et al.: *A Magyar Népköztársaság beruházási-építési tevékenységének története. II. kötet, 1947–80.* Kézirat. Honvédelmi Minisztérium Magyar Néphadsereg Beruházási Főnökség Tudományos Tanácsa, 1986.
- Mihálffy Gábor: *Az ÁÉTV története.* In: Jeney Lajos (szerk.): *A magyar tervezőirodák története.* Építésügyi Tájékoztatói Központ Kft., Budapest, 2001.
- Mihálffy Gábor: *KÖZTI története.* In: Jeney Lajos (szerk.): *A magyar tervezőirodák története.* Építésügyi Tájékoztatói Központ Kft., Budapest, 2001.
- MN 1951/T/251 ö. e. Kisajátítási ügyek. Szolnok 10. Honvédkórház.
- MN 1951/T/254 ö. e. Kisajátítási ügyek. Kecskemét Honvédkórház.
- MN 1951/T/264 ö. e. Kisajátítási ügyek I. Honvédelmi Minisztérium.
- MN 1951/T/265 ö. e. Kisajátítási ügyek. Honvédelmi Minisztérium. Htpszf. II. Csf. Sz. Befejezési határidők.
- Radványi Lajos (összeáll.): *Rákócziak, 1953–1958 (Tied vagyok, Hazám).* MN Budapesti Nyugállományúak Klubja, Rákóczi Tagozat, Budapest, 2013.
- Sáhgy Gábor: *Szent László Járványkórház tervpályázata és vázlatterve.* Új Építészet, 1948/7., 1948/1–2.
- Szentkirályi Zoltán: *Az építészet világtörténete.* Terc Kft., Budapest, 2004.